

Çalıştırılması/ İstihdamı Zorunlu Personel Çalıştayı `21 Sonuç Bildirgesi

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Gıda Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen **Çalıştırılması/İstihdamı Zorunlu Personel Merkezi Çalıştayı**, 13 Haziran 2021 tarihinde online olarak başarıyla gerçekleştirildi. Şube ve Temsilciliklerimiz aracılığı ile illerde düzenlenen yerel çalıştaylar, toplantılar ve anket çalışması ile hazırlık süreci tamamlandıktan sonra 5996 sayılı kanun kapsamında İstihdamı/Çalıştırılması Zorunlu Personel olarak çalışan üyelerimizin çalışma koşullarını, ücretlerini ve yetkilerini tartıştığımız, hep birlikte çözüm önerileri ürettiğimiz merkezi çalıştay «**Sorunlarımızı Konuşuyoruz, Çözüm İçin Birlikte Adım Atıyoruz**» çağrısıyla düzenlendi.

Çalıştayda, mesleki çalışma koşulları, ülkemizin ve sanayinin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal konjonktür, özelde sanayi ve mühendisler arası ilişki ve özlük haklarımız tüm boyutlarıyla tartışıldı. Çalıştay, Gıda Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar Üzümcü'nün açılış konuşması ile başladı. Açılış konuşması sonrası Denetleme Kurulu Y. Üyemiz Kadir Süzme "ÇZP Tarihçesi ve Mevzuatı" konusunda, Odamızın Hukuk Müşaviri Avukat Fatih Deniz Alaeddinoğlu "ÇZP ve İş Hukuku" konusunda, Kocaeli İl Temsilcimiz Sema Olkun Kopal "Anket ve Yerel Çalıştay Sonuçları" konusundaki sunumları gerçekleştirdiler. Çalıştayın Serbest Kürsü/ Forum kısmında ise üyelerimiz söz alarak soru, görüş ve katkılarını ilettiler.

Çalıştayda yapılan bazı saptamalar özet olarak aşağıda kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır;

Mevzuat Süreci;

Türkiye`de ilk olarak 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı "Belediye Kanunu" ve 1593 sayılı "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" ile gıda güvenliğine yönelik adımlarla başlayan süreç 90`lı yıllarda Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması`nın imzalanması sonucu AB mevzuatına uyum çerçevesinde ivme kazanmıştır.

2004 yılında 5179 sayılı "Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiş ancak, AB Gıda Mevzuatına uyum sağlanamamıştır. AB tarafından, uyum sağlanamadığı için 5179 Sayılı Kanun`un yerine geçmek üzere o zamanki ismiyle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı`nca 2010 yılında **5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu"** yayımlanmıştır.

2010 yılında çıkarılan 5996 sayılı Kanunla «**Sorumlu Yöneticilik**» şeklinde yer alan kavramın yerini "**Çalıştırılması/İstihdamı Zorunlu Personel (ÇZP/İZP)**" kavramı almıştır. Bu kanunla birlikte, işletmelerdeki sorumluluk işverene verilmiştir.

5996 sayılı Kanun`un Ek-1 listesinde gıda işletmelerinde üretimin nevine göre kesinlikle ÇZP/İZP çalıştırması zorunlu olan işletmeler ve bu işletmelerde çalışabilecek meslek grupları yer almaktadır. 2010 sonrası ÇZP/İZP olarak çalışacak meslek gruplarına zaman içerisinde ilaveler ya da değişiklikler yapılmıştır.

TMMOB ve ona bağlı olan Odamız, Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olarak kamu hizmeti vermektedir. TMMOB ve ona bağlı meslek odalarının düzenlediği belgeler de resmi belge niteliğindedir. Bu kapsamda 5996 sayılı Kanun`da yer alan "Çalıştırılması Zorunlu Personelden meslek odası bulunan meslek mensubu, bağlı olduğu meslek odasından ilgili işletmede çalıştığına dair belge alacaktır" hükmü

Odamız tarafından düzenlenen belgelere yasal dayanak oluşturmaktadır.

Her yıl TMMOB`a bağlı Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odaları biraraya gelerek ortak karar çerçevesinde protokol imzalamakta ve İstihdamı/Çalıştırılması Zorunlu Personel unvanı ile tam zamanlı olarak çalışacak olan üyelerin aylık ücretini (8/1 derecedeki memur maaşı baz alınarak, net) belirlemektedir.

Yasalsüreç bu şekilde ilerlerken meslektaşlarımızın sorunları ise çalışma koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu koşullar altında yapılan değerlendirmeler aşağıdaki şekildedir.

Değerlendirmeler ve Çözüm Önerileri;

5996 sayılı Kanun kapsamı haricindeki gıda işletmelerinde, motor gücünün 30 BG`nün altında veya personel sayısının 10 kişi ve altında olması durumunda ÇZP/İZP çalıştırılması zorunlu olmayıp, işletmelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Ancak bu durum, gıda güvenliğinin tesis edilmesini zorlaştırmaktadır.

Başta süt sektörü olmak üzere, yumurta, bitkisel yağ ve margarin, maya, alkolsüz içecek gibi sektörler gibi prosesleri gereği oldukça hassas ve risklerin yoğun olduğu işletmelerde motor gücü ve personel sayısına bakılmaksızın tüm bu işletmelerde ÇZP/İZP çalıştırılması zorunlu olmalıdır.

Kanun Ek-1`inde yer alan motor gücünün değeri 30 BG`nden aşağıya çekilmeli ve çalışan kişi sayısı da 10 kişiden daha az kişiye indirgenmelidir. İşletme kayıt ya da onay başvurularında beyan edilen ya da Tarım İl/İlçe Müdürlüklerine ibraz edilen kapasite raporları/ekspertiz raporlarında işletmelerdeki makinelerin motor güçlerinin 30 BG`ne çok yakın değerlerde (28-29 BG gibi), personel sayısının da 8-9-10 kişi olarak belirtildiği durumlarla sıkça karşılaşılmaktadır. Bu değerlerle işletmelerde ÇZP/İZP çalışma zorunluluğu olmadığı için, herhangi bir suistimale mahal vermemek amacıyla gerek İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerince gerekse de bu belgeleri veren Odalar (Ticaret, Sanayi ve Esnaf Odaları) tarafından gerekli kontrollerin hassasiyetle yapılması gerekmektedir.

Mesleğimiz ve
Meslektaşlarımız
için **GıdaMO**

5996 sayılı Kanun'un 22. maddesinin 7. fıkrası gereği Ek-1`de yer alan meslek grupları içerisinde meslek odası bulunmayan (biyolog, kimyager, diyetisyen, gıda teknoloğu gibi) meslek grupları ile işveren arasında yapılacak sözleşme yeterli olduğu için oda üyeliği ve odalardan belge alma gerekliliği bulunmamaktadır. Bu durum ÇZP/İZP olma açısından eşitsizlikler ortaya çıkarmaktadır. Meslek odası olmayan meslek disiplinleri için taban ücret olarak kamu kurumu niteliğinde kurumlar olan Oda`larımızın belirlediği taban ücretin geçerli olması, bu taban ücretin tüm ÇZP/İZP`ler için standart uygulanması gereklidir.

Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmeliğin 10. maddesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayımlanan «Kayıt ve Onay İşlemleri ile Yerel, Marjinal, Sınırlı Faaliyetler Hakkında Açıklamalar»da ÇZP/İZP ile ilgili hususlar belirtilmektedir. Ancak, ÇZP/İZP`in görev ve sorumluluklarını yerine getirirken işveren tarafından gerekli kolaylığın sağlanmaması, personelin engellenmesi ya da haklarının uygun şekilde verilmemesi durumunda yapılacak iş ve işlemler hakkında 5996 sayılı Kanun`da bir hüküm bulunmamaktadır. Kanunda açık bırakılan bu konu ile ilgili düzenleme yapılmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığı resmi kontrol görevlilerinin, gerek işletmelerce yapılan kayıt/onay başvurularında gerekse de gerçekleştirmiş oldukları resmi kontroller esnasında personele ait ücretlerle ilgili kontrolleri de yaparak, olumsuzluk durumunda bunu Bakanlığa ya da ilgili Meslek Odasına rapor etmeleri ÇZP/İZP olarak çalışan personelin menfaatine olacaktır.

Bünyesinde ÇZP/İZP istihdam etmeyen iş yerlerine 5996 sayılı Kanun'un 22/7 maddesine aykırılıktan 40/1(1) maddesi gereği idari para cezası uygulanmakta olup, yapılan her resmi kontrolde bu eksikliğin tespiti halinde aynı idari yaptırım uygulanmaktadır. Ancak mevzuatta, bu fiilin sürekli tekrar edilmesi durumunda nasıl bir yol izleneceği belirtilmemiştir. İşletmeci kendi-

sine verilen cezanın yılda bir sefer uygulanması durumunda ÇZP/İZP istihdam etmeden ve belirlenen ücreti vermeden faaliyetini sürdürebileceği algısına kapılabilmektedir. Bu durum gıda güvenliği ile birlikte halk sağlığını da tehlikeye atmaktadır. Mevzuattaki bu hususun düzeltilerek, bir yıl içerisinde aynı fiilin ikinci tekrarında uygulanacak cezanın iki katına, üçüncü tekrarında ise faaliyetten men işleminin uygulanması şeklinde düzeltilmesi daha uygun olacaktır.

5996 sayılı Kanun Ek-1 listesi incelendiğinde; süt toplama merkezleri ÇZP/İZP istihdam etmek zorunda değildir.(13.06.2021 tarihi itibarıyla ülkemizde aktif 6.248 adet aktif süt toplama merkezi bulunmaktadır). Süt toplama merkezleri (STM) birlikler, kooperatifler, firmalar ya da nadiren de olsa şahıslar tarafından işletilmekte olup; onay kapsamında değerlendirilmektedir. Süt toplama merkezlerindeki tankların tonajı (kapasitesi) ya da motor gücü (BG) baz alınarak bu tür işletmelerde ÇZP/İZP çalıştırması sağlanmalıdır.

Yine aynı Ek-1 listeye baktığımızda, gıda maddelerinin satış için depolandığı veya satış yerlerine gönderilmek üzere depolandığı müstakil soğuk depolar zorunlu personel istihdam etmek zorunda değildir. (13.06.2021 tarihi itibarıyla 2.381 aktif müstakil soğuk hava deposu bulunmaktadır). Süt toplama merkezlerinde olduğu gibi, buralarda da yine tonaj, kapasite, motor gücü ya da çalışan sayısı gibi faktörler göz önüne alınarak ÇZP/İZP çalıştırması yoluna gidilmelidir. Çünkü soğuk hava depoları ısı kontrolü gerektiren işletmeler olup; et, süt, dondurma, meyve-sebze gibi riskli ürün grupları muhafaza edilmektedir. Soğuk zincirin kırılması, gıda güvenliğini ve insan sağlığını tehlikeye sokacaktır. Bunun engellenmesi de, bu işletmelerde ÇZP/İZP çalıştırması ile kesinlikle önlenilecektir.

Odalarımızın mesleki denetim sorumluluğunu ve hakların korunması çerçevesinde görevlerini yerine getirmesi meslektaşlarımız ve meslek alanımız açısından büyük önem taşımaktadır. Bu

konuda Odaların yetki alanlarının daraltılması veya ihtiyaç duyulan yetkilerin verilmemesi; kamu yararına yönelik çalışmaları büyük ölçüde engelleyeceği; mühendislerin birden çok iş yerinde çalışmalarının takip edilemeyeceği; sahte diploma ile çalışanların ve diploma kiralayanların takip edilemeyeceği; bağlı bulunan meslek odasının belirlediği ücret tarifesinden farklı ücretle sözleşme yapılabileceği unutulmamalıdır. Dolayısıyla tüm bu hususlar gözetilerek resmi makamlarca TMMOB Kanunu ve ilgili odaların ana yönetmelikleri çerçevesinde meslek odalarıyla idari işbirlikleri kurulmalıdır.

Hem yerel Çalıştaylarda hem de merkezi düzeyde yapılan Çalıştay`da meslektaşlarımızın en önemli sorunlarından birinin İZP Taban Ücretinin eksik ödenmesi olduğu ortaya çıkmıştır. Yasal şartlara uygunluğu sağlamak için sigorta ve maaşın banka üzerinden Oda`nın belirlediği miktarda yatırılmasına karşın sonrasında ödenmenin bir kısmının işveren tarafından elden geri alındığı belirtilmektedir. Odalar üyeleri için bir taban ücret belirliyor, ancak bu ücretin ödenip ödenmediğini denetleme, denetim sonucu yaptırım uygulama yetkisi yok. Meslek örgütlerinin denetim yetkisi olması için TMMOB`nin de dahil olacağı çalışmalar yapılmalı ve Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda Kontrol Görevlilerine bu hususu sorgulama yetkisi verilmelidir.

Halkın gıda güvenliğinde sorumluluğu ve yasal yükümlülükleri olan meslektaşlarımızın işvereni konu hakkında uyarma yükümlülüğünü yerine getirirken, aynı işverene maaşla bağlı olması çelişki yaratmaktadır. İşletmelerde görev alan gıda mühendislerinin ücretlerinin Gıda Mühendisleri Odası veya Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açılacak bir havuz hesaba işverence doğrudan yatırılması ve görevli mühendisin maaşını, oluşturulacak bu havuz hesaptan ilgili Bakanlık ya da Oda aracılığıyla ödenmesi bir çözüm olarak değerlendirilmelidir.

ÇZP/İZP`lerin yaşadığı sorunların bir sebebi de Tarım ve Orman Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal

Güvenlik Bakanlığı gibi ilgili resmi kurumlarca yapılan işletme denetimlerinin uzun aralıklarla yapılmasıdır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan kimi denetimlerde ÇZP/İZP sözleşmesi olup olmadığına bile bakılmadan denetim yapılması da meslektaşlarımızın mağduriyetini artırmaktadır.

ÇZP/İZP olarak çalışan meslektaşlarımızın önemli bir kısmı asıl işi olmayan işleri de yapmak zorunda kalmaktadırlar. Özellikle küçük ve orta ölçekli işyerlerinde ve hatta kurumsal yemek firmalarında dahi meslektaşlarımız hem proje müdürü, hem ÇZP/İZP, hem muhasebe, satın alma, personel işleri, insan kaynakları vb. işleri yapmak durumunda kalmaktadırlar. Uzun çalışma saatleri ile karşı karşıya kalınmakta ve fazla mesai ücretleri ödenmemektedir.

Meslektaşlarımız işyerlerinde gıda güvenliği sağlama görevlerini yerine getirirken mobbinge maruz kalmakta, baskı altında görevlerini yapamaz hale gelmektedirler. Yemek sektöründeki yüksek gıda güvenliği risklerinin, müşteri şikâyetlerinin tamamının bir personele (ÇZP/İZP) yüklenmesi durumuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Vardiyalı çalışma düzenine sahip firmalar, tek mühendis çalıştırma tercihi ile bünyesindeki ÇZP/İZP`ye, çalışmadığı vardiyalardaki üretimin sorumluluğunu da yüklemiş durumdadır.

İstihdam sorunlarıyla beraber gıda güvenliği konularına hâkim olmayan meslek disiplinlerinin halk sağlığının tehlikeye atacak hatalı uygulamalara sebep olması söz konusudur.

Ülkemizdeki istihdam ve işsizlik sorunu her geçen gün büyümektedir. Meslek alanımızdaki ücret haklarının kaybı konusundaki en temel etken olarak işsizlik ortaya çıkmaktadır. Güvencesiz çalışma, mobbing, işsiz kalma ve iş bulamama kaygısı düşük ücret ile çalışmayı çaresiz bir kabulleniş haline getirmektedir. Özlük haklarının korunduğu, güvenceli iş ve güvenli gelecek içerisinde insanca bir yaşam sağlanmalıdır.

Mesleğimiz ve
Meslektaşlarımız
için **GıdaMO**

5996. Sayılı Kanun'un Ek-1 indeki güncellemeyle, sadece konaklama ve kahvaltı hizmeti verenler hariç olmaz üzere, 300 yatak kapasiteli konaklama tesislerinde (otellerde) de ÇZP/İZP zorunluluğu gelmiştir. Aynı değerlendirmelere sahip 300 yataklı hastane ve 300 yataklı yurtlara da ÇZP/İZP çalıştırma zorunluluğu getirilmelidir.

Oda – Üye İlişkisi Kapsamında Sorumluluklarımız;

ÇZP/İZP olarak çalışan üyelerimizin işletmelerine periyodik olarak Oda tarafından yükümlülükleri hatırlatan resmi yazı gönderilecek ve ÇZP/İZP ve mühendis Taban Ücreti bildirimleri yapılacaktır. Eksik ücret ödeme uygunsuzluğunu tekrarlayan ve odaya bildirilen işletmelere Oda tarafından uyarı yapılacak ve devam etmesi durumunda resmi süreç başlatılacaktır. Bu işletmelerde çalışan meslektaşlarımız bilgilendirilecek ve Oda olarak hukuki danışmanlık desteği sağlanacaktır.

ÇZP/İZP olarak çalışan meslektaşlarımızla belirli periyotlarla iletişime geçilecek, güncel süreçlerin aktarımı sağlanacaktır.

Yeni mezun meslektaşlarımıza yönelik bilgilendirme, örgütlülüğümüzü artırma, dayanışmayı artırma anlamında seminerler, toplantılar düzenlenmeye devam edilecektir.

Oda tarafından ÇZP/İZP yükümlülükleri konusunda bilgilendirme eğitimleri verilecek, bu konuda bilgilendirme ve yönlendirme amacıyla yeniden broşür ve kitapçıklar basılacaktır.

Tarım ve Orman Bakanlığı, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri ve ilgili kuruluşlarla meslek sorunları kapsamında görüşmeler yapılmaya devam edilerek mesleki hakların kazanılması konusunda çalışmalara devam edilecektir.

Son söz olarak;

Gıda Mühendisleri Odası, **kamu kurumu niteliğinde, gıda mühendislerini temsil etmeye yetkili tek gerçek meslek örgütüdür ve gücünü üyelerinden alır.**

Tüm meslektaşlarımızı Oda'mızla güçlü bağlar kurmaya, sorunlarımızın çözümü için birlikte davranmaya, birlikte yol almaya çağırıyoruz. Sorunlarımızın çözümü, Gıda Mühendisleri Odası çatısı altında üyelerimizle **birlikte örgütlü mücadele etmekle** sağlanacaktır.

Gıda ile ilgili başta resmi otorite Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere kamunun ilgili diğer kurum ve kuruluşları ile meslek örgütleri, üniversiteler, sektör temsilcileri, üretici birlik ve sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelmelidir.

Yasal düzenlemelerle ilgili olarak tüm süreçlerde, konunun uzmanı olan, doğrudan bu konuyla ilgili çalışmaları bulunan ve aynı zamanda her türlü çıkar ilişkisinden uzak olan TMMOB Gıda Mühendisleri Odası olarak bilgi, birikim, deneyim, görüş ve önerilerimizden yararlanılması amacıyla üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmeye hazır olduğumuzu bildiririz.

Meslektaşlarımızın büyük ilgi gösterdiği ÇZP/İZP Çalıştayı, örgütlülüğümüzü büyütmek, üyelerimizle bağlarımızı güçlendirmek için ve sorunlarımızın çözümü için yeni mücadele biçimleri göstermesi açısından **bir yol haritası** olmuştur. Çalıştay tespitlerinin, sorunların ve çözüm önerilerinin ilgili makamlarla paylaşmak üzere çalışmaya ivedilikle başlanacak ve sürecin takipçisi olunacaktır.

Bütün bu yukarıda ifade edilenler doğrultusunda TMMOB Gıda Mühendisleri Odası olarak «Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu» kimliğimiz ve meslek bilincimiz ile mesleğimiz ve meslektaşlarımız için çalışmaya devam edeceğiz.

TMMOB GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI